

F12/2008 - Z vyprávění starého pána (3)

Dnes přinášíme třetí a poslední část seriálu z pera neznámého autora (i když z mnoha náznaků lze usuzovat, že ruka, která ho držela, patřila redaktoru a znalci Ervínu Hirschovi). Přes šest desítek let, které nás dělí od jeho vzniku, jsou otázky, které řeší jeho hrdinové, pořád aktuální. Ostatně – posudte sami.

Jací jsme

„... Vážení páni porotci, právě jste slyšeli výpovědi svědků, podle nichž je prý obžalovaný znám po celém okolí svou surovostí a nepořádným životem. Vyvrátím tento subjektivní názor objektivním důkazem, o jehož správnosti nelze ani na okamžik pochybovat – obžalovaný by nebyl nikdy schopen činu, z něhož ho viní obžaloba – neboť je od svého útlého mládí filatelistou. A filatelisté jsou, jak obecně známo, lidé povahy mírné a trpělivé, a proto ...”

Uvidíte, že tímhle způsobem bude jednou obhajovat nějaký zdatný advokát svého klienta, poněvadž se stalo už zvykem považovat mučednickou pokoru a dobrotu za hlavní vlastnosti filatelistů. Nejpodrobnějším líčením nevyvolal by Karel Čapek ve čtenáři tak dokonalou představu klidné ulice, jako prostou poznámkou, že v ní bydlili dva pensisté a jeden filatelista.

Vlastně bychom měli zkoumat, zda naše album známek není nějakým novým druhem umravňujícího karburátoru, který vyzařuje dobrotu a evangelickou pokoru, ale protože známe ještě dost filatelistů, kteří se denně zabývají známkami, aniž by se objevilo nějaké nebezpečné zlepšení jejich povahy, není zatím důvodu k zneklidnění. Ptal jsem se v roce 1928 ve Štrasburku při mezinárodní výstavě známek dr. Munka z Berlína (to je takový odborník, že mu Američané jednou dali tisíc dolarů na cestu, aby jim přijel na newyorskou výstavu), má-li sbírání známek nějaký vliv na charakter. „Na to nelze jen tak odpovědět, ale opačně o vlivu charakteru na filatelii vám už mohu něco povědět.” A vyprávěl mi, jak byl překvapen na světové výstavě v Novém Yorku obsáhlou monografií o známkách lucemburských, kterou sepsal nějaký ve filatelii docela neznámý autor. V ruchu výstavy zapomněl se pozeptat na bližší data a teprve teď ve Štrasburku, když se setkal v soutěži literatury znovu s několika folianty téhož rukopisu, prohlédl si dílo bedlivěji. „To jsem, redaktore, v životě neviděl, co to bylo za práci, každé razítko ze všech měst Lucemburku bylo ručně vkresleno, o každé číslici tam bylo několik stránek úvah, o každém čtverečním milimetru známek hluboké úvahy, jak říkám, něco takového jsem v životě neviděl.” Uvážíme-li, že dr. Munk vydával obsáhlou příručku, jejíž dva díly od Albánie až k Francii mají přes 2000 stran, znamenal podiv tohoto odborníka už skutečný kompliment. „Šel jsem k jury,” pokračoval vyprávějící, „a povídám, že ten člověk musí přece dostat nějaké vyznamenání, už za ten čas, co nad tím strávil, a za fyzický výkon. Páni byli najednou nějak zaraženi, a že to asi dobře nepůjde s tou cenou. Ale pánové, tomu nerozumím, povídám, vždyť je to jistě životní dílo nějakého filatelistického nadšence, který by si na sklonku svého života přece zasloužil nějaké uznání, i když ta práce není snad obsahově obzvláště cenná. Co odpovíte autorovi, když se před vás postaví a zeptá se vás, proč jste mu nedali alespoň bronzovou medaili? Byl tam jeden vtipný starý pán a ten mi rychle odpověděl: Řekl bych mu: Copak tady děláte, monsieur, když jste přece odsouzen k doživotnímu vězení? – Redaktore, ten člověk doopravdy psal tu svoji nekonečnou monografii se zvláštním svolením ministra spravedlnosti v žaláři. Neznám lucemburské zákonodárství, pochybuji však, že by bylo tak přísné, aby tam doživotně zavírali filatelistu jen proto, že snad někomu ve výměnném

sešitku prohodil pravou známku s falešnou. Tak vidíte, že občas i charakter může mít vliv na filatelii.“ Kteroužto skutečnou událost jsem dnes vyprávěl jen proto, abychom my filatelisté nebyli mylně považováni za zvláště ušlechtilý lidský chov.

Trampoty objevitele systému

„... Jakmile objevíte, pánové, nějaký zaručený systém,“ rozhovořil se adjunkt Henčl u filatelistického stolu, „bývá vždycky spolehlivě špatný, ať už je to systém na ruletě nebo ve filatelii. Rozdíl je pouze v tom, že svůj systém o ruletě nemůže každý osobně vyzkoušet v Monte Carlu, kdežto svoje filatelistické objevy uplatňujete, ať jste kdekoliv, třeba jako já, když jsem byl v Ovčárech v cukrovaru. Tehdy jsem si v roce dvacátém řekl, že začnu zase sbírat známky. To víte, člověk má po kampani hodně zbytečného času, a když jsem tak četl každou chvíli, jak někdo našel starou, vzácnou a drahou známku, tak jsem se rozhodl, že to zase zkusím. Vyslovil jsem hned na začátku jednu nezměnitelnou zásadu pro svoje sbírání: známky se nesmí kupovat. Já nevím, pánové, jestli to ve mně byl takový nějaký klukovský atavismus z doby, kdy jsem známky vyměňoval, dostával a někdy i kradl, nebo zda jsem si představoval, že mi bude album přítelem nebo láskou – a to víte, co znamenají v přátelství a lásce peníze – zkrátka, já chtěl být takový ideální filatelista.

Začal jsem nejdříve uctívou prosbou na své okolí, ale sotva jsem se někde zmínil o známkách, už mi každý povídal s úsměvem, že on je také filatelista, že samozřejmě na mě nezapomene, ale to se rozumí, že by mi mohl schovat jen věci, které sám už má, ale kdybych něco pěknějšího přinesl, že mi to rád vymění, že k rychtáři kvůli té výměně nepůjdeme a kdesi cosi.

Takhle to nepůjde, řekl jsem si, musíš to zkusit v cizině. Někdo mi poradil, abych si předplatil nějaký cizí časopis, tam že najdu vždycky houf adres sběratelů, kteří chtějí známky vyměňovat. Tak jsem psal na několik německých časopisů, potom do Buenos Aires (ti mně vůbec neodpověděli), z Toronta v Kanadě jsem sice časopis dostal, ale v tom nebyly vůbec žádné inserty. Potom jsem si psal do Havany, aby mi poslali časopis, který mne zlákal svým krásným názvem 'Rivista filatelica de las Antilas', poslal jsem jim dolar a dodnes čekám na odpověď – a už to bude nějakých deset roků. Dánský časopis Iydske Frimaerkeblad byl velice hezký, docházel pravidelně, ale když z té dánštiny člověk nerozumí ani slovo a já nevěděl, chce-li pan Erik Holm známky měnit, nebo nabízí-li prodej zvětšovací skel, či reparuje-li poškozené známky. Španělské časopisy byly nestydatě drahé, řekli si klidně dvacet peset za ročník a dohromady jsem z něho našel jednoho sběratele, který se zajímal o československé známky, a ten chtěl jen samé první lety a kde já, prosím vás, v Ovčárech věděl, kdy v Praze letí první aeroplán s nějakou poštou. Nejvíce adres jsem sehnal v německých časopisech, a tak za půl roku jsem začal s intenzivní výměnou, zatím jen korespondence. Rozeslal jsem nějakých sto dopisů, na které přišlo celkem asi 12 odpovědí a všichni jako by se uhlavili na jedné formulaci: 'My neposíláme první, my měníme jen s tím, kdo nám důvěřuje.' Jeden mi předepsal, chce podle Michla, druhý chtěl měnit podle Senfa, dva Američané uvedli čísla podle Scotta, takže jsem si musel, nelžu vám, pánové, zaopatřit šest katalogů, a ty anglické, ty nejsou laciné, ale co člověk všecko neudělá, aby vyzkoušel svůj neklamný systém. Když jsem dostal katalogy, tak jsem teprve viděl, že všichni chtějí známky, které k nám do cukrovaru na dopisech nikdy nepřišly, a když přišly, tak už razítko na nich je učinilo nežádoucími. I musel jsem prolomit svůj systém a kupovat neupotřebené, ale vlastně jsem ani nejednal proti své zásadě, protože jsem nekupoval pro svoji sbírku, ale pro plno krásných známek z té země,

které jsem jim přesně vypsal.

Z těch dvanácti sběratelů skutečně mi jich deset známky poslalo, jedenáctý se dušoval, že rekomandovaná zásilka mu přišla úplně vykradená, a dvanáctý z Litevska nikdy už neodpověděl, ani na hrozbu advokátem. Nedostal jsem téměř nic, oč jsem si psal, za jednu známku dvacetimarkovou mi poslali čtyřicet známek padesátifeníkových, Angličan mi poslal známky francouzské, z Gdaňsku jsem dostal známky německé, ale nakonec to vyhráli oni, protože mezi námi ležela nejen velká vzdálenost, ale i několik státních hranic a prosím vás, perte se s cizincem.

Udělal jsem si konečně jednou bilanci, do níž jsem započtl předplatné časopisů, které mě nezajímaly, nákup katalogů, které jsem nepotřeboval, doporučené frankatury a nákupy známek na poště, a když jsem to všechno sečetl, tak to dělalo rovné dvě tisícovky. Svou kořist, kterou jsem za ty dvě tisícovky sehnal, ukázal jsem příležitostně v Praze obchodníkovi, ten se v tom chvíli hrabal a nakonec povídá, že by za to dal padesátikorunu. Pánové, to byl konec mého systému nekupovat zásadně známky, protože jsem zjistil, že to je nejdražší systém, který ve filatelii znám. Teď si říkám, že každá zábava něco stojí, kupuji pěkně opatrně, když se naskytne nějaká nahodilá koupě v obchodě nebo v aukcích, a vždycky mě jen rozčílí filatelista, který mi začne vykládat rozumy o tom, že ze zásady známky nekupuje. Takovému dávám vždycky s nejlíbeznější tváří adresy všech možných sběratelů z ciziny, aby na nich vyzkoušel svůj systém, který jsem dlouho považoval za vlastní filatelistický objev."

Právníci ve službách filatelie

„Podobný případ, jenže se známkami, jsem měl před válkou u krajského soudu v Táboře. Nějaký chlapík si napsal pražskému obchodníkovi o výběry staré Evropy, a protože pod svůj podpis dal nějaké razítko, tak mu obchodník toho poslal docela bez záruky asi za stovku. Potom přišel druhý dopis, že zásilka byla velmi krásná, že si z toho hodně vezme, aby mu byla poslána další. Dostal zase za stovku známek a potom už o sobě nedal celý čas vědět. Když nepomohly rekomandované upomínky ani hrozby žalobou, tak jsem na to šel ostře, protože jsem se zatím od četnictva dověděl, že ten chlap nemá ani zlámané vindry a že se těší docela mizerné pověsti. Známky prý mu někdo vytrhal a kdesi cosi, zkrátka, co bych vám vykládal, byl to vyložený podvod a zpronevěra.

Teď si představte, že přijdu k přelíčení a vidím, že předseda senátu, oba přísedící, státní zástupce a dokonce i obhájce obžalovaného jsou filatelisti, kteří se mi nad těmi vyškubanými sešitky, které tam ležely jako corpus delicti, div nerozbrečeli.

‘Tady byla půlgranová Sicílie’, naříkal nad prázdným políčkem státní zástupce, sotvaže mrknul na cenu dole a číslo nahoře, pan přísedící se zase roztruchlil za zmizelou první čtyřicítkou Francie, a tak to šlo asi čtvrt hodiny. Jediný, kdo neměl o známkách ani ponětí, byl obžalovaný. ‘Vy tedy tvrdíte, že jste si to objednal pro svoji sbírku’, začal předseda docela dobrácky. ‘Tak nám ji trošku popište, tu svoji sbírku, když nám ji nemůžete ukázat, protože se vám také ztratila, a řekněte nám, jak jste známky sbíral, nebo počkejte, my se vás jen zeptáme na několik maličkostí. Dostával jste známky zadarmo, nebo jste je kupoval?’, ‘Dostával zadarmo od známých, slavný soude.’ vydechl obžalovaný, ‘takhle ze psaní mi je dávali. Člověk uctivě požádal a hned měl pěknou sbírečku’. ‘A dostal jste někdy na takovém psaní, řekněme, trojku saskou?’, ptal se nevinně předseda a my se k tomu museli vážně tvářit. ‘Taky někdy přišla, člověk požádá, aby to neházeli do koše...’

Potom si s ním zahrál chvíli státní zástupce, který se dal přesvědčit, že obžalovaný měl červeného Merkura ve čtyřbloku na novinové pásce. Jenom jeden přísedící nebyl uspokojen, protože obžalovaný si za živého boha nemohl vzpomenout, jestli měl ve sbírce červený nebo modrý Mauritius. Přál bych vám vidět a slyšet ten konec, když mu dali šest měsíců a nádavkem poučení o filatelii, když předseda hřímal o podvodnících ve filatelii, kteří z krásné naší záliby si udělají rejdiště pro svoji lumpárnu. Od té doby vždycky říkám, že není nad to, vezme-li u soudu do ruky věc odborník,‘ skončil dr. Munk svoje vyprávění.

„Máte pravdu, pane kolego, ale jen z hlediska filatelie. Ale copak by to bylo za spravedlnost, kterou bychom nemohli přivést my, advokáti, občas do rozpaků.“ odporoval dr. Böhm. „Nedávno jsem hájil jednoho vyloženého padělatele známek, každému filatelistovi v soudní síni bylo zřejmé, co prováděl, ale já potlačil v sobě sběratele a nechal mluvit jen právníka, až mi ho osvobodili. Dokazoval jsem, že se falzem vlastně nikdo nepoškodí, protože pravé od falešného nerozezná často ani znalec a že uspokojení sběratele je stejné nad falzem jako nad pravým kusem, jen když se to nedozví. Nakonec bylo i soudci docela jasné, že jediné pravé kusy vyráběl a prodával můj mandant a zavřen že by měl být vlastně ten, co ta falza objevil. Člověk musí být psycholog a hned vystihnout znalosti soudce a podle toho vybudovat obhajobu. Jakmile se mě totiž zeptal na počátku přelíčení, co to je série a co má pan Michel s naší věcí co dělat, už jsem byl doma.“

„Někdy to také nepoznáte,“ odporoval dr. Říha, „loni jsem měl takovou věc, u níž jsem až do poslední chvíle nevěděl, na čem vlastně jsem. Můj mandant dostal z Belgie sešitek se známkami, nevšiml si, že ceny jsou vyznačeny v markách, poslal to někomu a ten mu zaplatil ve francích. Při účtování s belgickou firmou na to přišel, a když marně žádal od svého odběratele doplatek nebo vrácení známek, zažaloval jsem pohledávku. Při líčení soudce šmahem zamítal znalce, katalogy i svědky, zkrátka všecko a pořád jen, že to nepovažuje za nutné. Právník i filatelista se ve mně bouřili, až jsem se rozsudkem odsuzujícím protistranu přesvědčil, že tomu soudce přece jen dobře rozuměl. Když svlékal talár, tak mi jen tak mimochodem s úsměvem povídá: ‘To bych také kupoval luxusní výstřižky Württemberské marku za frank.’ A já až do rozsudku myslel, že je to nepřítel filatelie.“